

Aile ve Disiplin

Davranış denetimi olarak bilinen disiplin en genel tabiriyle düzenlemelere, ilkelere ve kurallara uygun davranma olarak ifade edilir. Belli amaçlarla bir araya gelen insanların bu amaçları daha iyi bir şekilde gerçekleştirmeleri için disiplin elzemdir. Hedeflerini doğru istikamette ilerletmek belli bir düzene sahip olmakla gerçekleştirilebilir. Aynı zamanda belli bir plan ve düzenleme disipline işaret eder.

Kural koyma süreci bir disiplin belirtisidir. İstenmeyen davranışlar kurallarla birlikte önlenir ve öğrenmeye açık bir alan açılır. Bu sayede disiplin, toplumda suçları azaltır ve öz disiplini beraberinde getirir. Bunun yanında fazla kontrolcü bir bakış kişiyi baskıda hissettirip yanlışa meyletmesine sebep olabilir. Gereğinden fazla sınırlama ve yetersiz ilgi iki zıt durum olup disiplini zedeleyicidir. Bu minvalde denge, disiplin için olmazsa olmaz bir unsurdur. Çocuklarından istenmeyen davranışlar gören ebeveynlerin tek hedefi o davranışı azaltmak ve istenilen davranışı arttırmak olmalıdır. Aile bireyinin istenmeyen davranışı neden uyguladığına dair düşünüp çözüm odaklı konuşulur ise kötü davranışı azaltıcı, iyi davranışı kuvvetlendirici bir atmosfer oluşturur. Kişinin haklarını göz önünde bulundurduğumuzda disiplinin her bir şahıs için zorlayıcı ve tehdit edici olmaması gerekir. Disiplin kararlılık ve azimle devam eden bir süreçtir. Bu süreçte her türlü disiplinsizlik otokontrolle desteklenmelidir. Ancak bu şekilde kararlılık ve azme geri dönülür.

Aile, yapısı itibariyle yalnızca biyolojik ve ekonomik sebeplere bağlı değildir. Ahlak, hak ve ödevler ile birbirine bağlı olan ailede, disiplinle haklarını ve ödevlerini yerine getirmek kolaylaşır. Aile kendi içindeki dayanışma ve disiplinle aile üyelerinin her birini güçlü bir seviyeye taşır. Disiplinde tutarlılık ve kararlılık mühim bir yer teşkil eder. Kurallar koyulur ve keyfi olarak değiştirilse disiplinden söz etmek zorlaşır ve aile içinde keyfi olarak tekrar tekrar kuralların ihlal edilmesi kaçınılmaz olur. Kararlılık, süreklilik, kesinlik, sakinlik ve ödüllendirme ile disiplin sağlanır. "Benden bir şey isteme, almayacağım" diyen bir anne, çocuğu ağladığında ona istediğini alarak bir nevi disiplinsizliğe başvurmuştur. Bu davranış yerine seçenek sunulup istediği bir şeyi tercih etmesi beklenebilir. Böylece çocuk öz denetimli bir biçimde disipline riayet edecektir.

Çocuğa yaklaşım ve disipline etme yöntemi ailenin karakter yapısı ile bağlantılıdır. Örnek davranışlar sergilemesi, koyulan teşvik edici kurallara uyma noktasında gevşeklik göstermemesi ve kendini düzeltmesi ebeveynin, ailedeki her birey için güzel bir örnek teşkil ettiğini gösterir. Sözel olumsuz disiplin yöntemlerinde; kızıp bağırma, tehdit etme, sözle hor görme, beddua etme ve sevgiyi esirgeme yer alır (Özen, 2016, 183-184). Dış kontrolle bütün davranışları fazlaca kontrol edilip düzenlenen çocuklar, iç kontrollerini geliştirme imkânı bulamadıklarından ev dışındaki hayatlarında kendilerini kontrol etmekten aciz kalırlar. Disiplin eğitiminde çocuğa çevresine uyumlu, sorumluluklarının bilincinde, müspet davranış yollarını izah edip çocuğun kabiliyetlerini ve kişiliğini en iyi şekilde geliştirmesine imkan sağlamaktır.

Özdenetim diğer bir deyişle iç kontrollü disiplin, kişinin dış uyarılara ihtiyaç duymaksızın kuralları benimsemesi ve bu kuralları uygulamasıdır. Ailede uygulanan kurallar özdenetimle yapıldığında bireyin sosyal hayatında çok önemli başarılarla imza attığı görülür. Kişi kendi kendine bunu yapmalıyım, bunu yapmamalıyım diyerek bir adım atıyorsa özdenetimi yüksektir ve bu kişi için gayretle hedefine ulaşmak mümkün olur. Özdenetim için bir kuralı açıklamak ve desteklemek çok önemlidir. Açıklanan kurala uyum sağlamayan aile bireyinin olumlu özellikleri ön plana çıkartılarak takdir edilip, desteklenir. Diđer olumsuz özellikleri için özdenetimi geliştirici materyaller kullanılabilir. Fakat asla küçük düşürme ve hakarete yer verilmemelidir. “Dayak bir anlık öfkeyle verilen, çoğu kez de amacını aşan, bir ceza yöntemidir. Kolayca ölçüsü kaçır, kusurlu çocuğu ‘mazlum’ yapar; dayağı atanı da suçlu durumuna düşürür. Öğretici değeri az, etkisi kısa süren bir yıldırma yöntemidir. Dayağın disiplinde yeri yoktur. Dayak atanı da atılanı da küçülten, insana yakışmayan bir davranıştır. Bir evde dayak çok sık kullanılan eğitim aracı durumuna gelmişse, aile içi ilişkilerinde ciddi bir bozukluk vardır.” (Özen, 2016, 181-183)

Önerilere değinecek olursak ailede anne-babanın planlı ve düzenli bir hayat yaşamaları çocuklarını olumlu anlamda etkileyeceğinden eğitime kendilerini disipline etmekle başlamaları gerekir. Disiplin kural koymayla kendini gösteren bir durum olmasının yanında kuralların asla tehdit unsuru haline getirilip çocuğun kabiliyetlerini köreltecek, kişiliğini zedeleyecek bir hale gelmemelidir. Aksine disiplin konusunda aile, çocuğun meziyetlerini ve kabiliyetlerini yüceltmesi, iyiye teşvik etmesi, güzel söz söylemesi, sorumluluk verip yapılan işi takip etmesi önerilebilir.